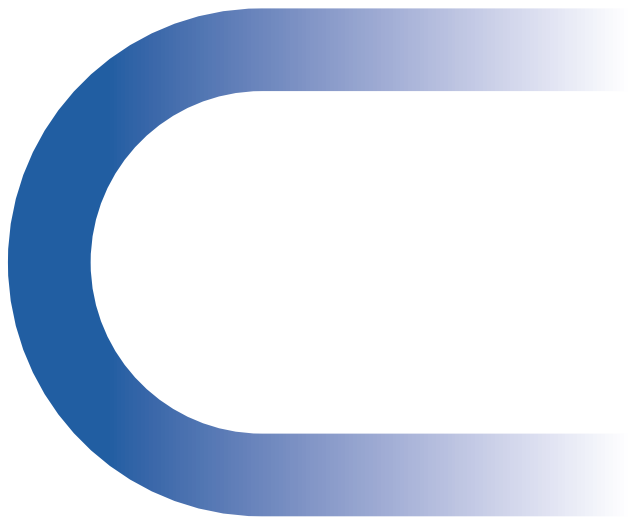
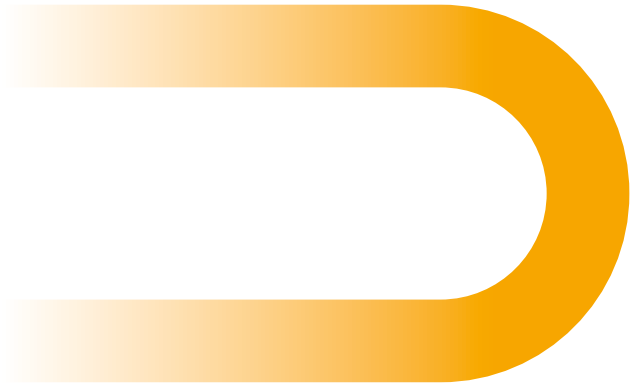

poradnik dla pacjenta
i jego rodziny

Depresja

prof. dr hab. n. med. Dominika Dudek
Katedra Psychiatrii i Psychoterapii, Uniwersytet Jagielloński
– Collegium Medicum w Krakowie

*„W głębi zimy zrozumiałem w końcu,
że jest we mnie niezwyknięte lato”.*

Albert Camus

Depresja to choroba, a nie słabość, „zły humor” czy lenistwo. To zaburzenie, które wpływa na emocje, myślenie, ciało i codzienne funkcjonowanie. Może dotyczyć każdego – niezależnie od wieku, płci czy sytuacji życiowej. Dobra wiadomość jest taka, że depresję można skutecznie leczyć. Kluczowy jest jednak pierwszy krok – szukanie pomocy.

JAK ROZPOZNAĆ DEPRESJĘ?

Jeśli przez co najmniej 2 tygodnie zauważasz u siebie kilka z poniższych objawów, porozmawiaj o tym z lekarzem:

- obniżony nastrój, przygnębienie, poczucie pustki lub drażliwość
- utrata zainteresowań i zdolności odczuwania przyjemności
- brak energii, szybka męczliwość, spowolnienie lub pobudzenie
- zaburzenia snu (bezsenna lub nadmierna senność)
- zmiany apetytu i masy ciała
- trudności z koncentracją i pamięcią, problemy decyzyjne
- niska samoocena, poczucie winy, bezradności lub beznadziei
- myśli o śmierci lub samobójstwie.

Prosty test:

Czy w ostatnim miesiącu często czułeś smutek lub przygnębienie?

Czy utraciłeś chęć do działań, które wcześniej sprawiały Ci przyjemność?

Jeśli odpowiedziałeś „tak” na oba pytania – nie zwlekaj, zgłoś się do lekarza.

DEPRESJA MOŻE WYGLĄDĄĆ RÓŻNIE

U niektórych dominuje smutek, u innych drażliwość, lęk albo głównie objawy fizyczne, takie jak ból, zmęczenie, zaburzenia snu czy problemy żołądkowe.

U osób starszych depresja może przypominać otępienie – pojawiają się zaburzenia pamięci, spowolnienie i problemy z koncentracją.

U mężczyzn częściej występują drażliwość, wybuchy złości, wycofanie, nadużywanie alkoholu, poczucie utraty wartości i problemy w relacjach. To wszystko również może być depresją.

Depresja może przyjmować różne „maski” – zamiast typowego smutku dominują wtedy objawy fizyczne (np. bóle, zmęczenie, problemy ze snem) lub trudności w codziennym funkcjonowaniu.

Z tego powodu depresja bywa nierozpoznana, ponieważ jej obraz nie zawsze jest jednoznacznie kojarzony z zaburzeniami nastroju.

DEPRESJA MOŻE DOTYCZYĆ RÓŻNYCH OSÓB

Depresja może wystąpić na każdym etapie życia, a jej objawy mogą wyglądać inaczej w zależności od wieku, płci czy sytuacji życiowej:

- u dzieci i młodzieży – częściej niż smutek pojawiają się drażliwość, wybuchy złości, wycofanie z kontaktów, spadek wyników w nauce, problemy ze snem lub dolegliwości somatyczne (np. bóle brzucha, głowy)
- u osób starszych – depresja może przypominać otępienie (problemy z pamięcią, koncentracją, spowolnienie), częstsze są objawy somatyczne, apatia oraz wycofanie z życia społecznego
- u kobiet w ciąży i po porodzie – mogą dominować lęk, napięcie, poczucie winy, przeciążenie, trudności w nawiązaniu więzi z dzieckiem, a także obawy o własne kompetencje jako matki

- u mężczyzn – częściej obserwuje się drażliwość, wybuchy złości, impulsywność, nadużywanie alkoholu lub innych substancji oraz unikanie rozmów o emocjach.

Obraz choroby może być nieoczywisty, dlatego ważna jest czujność oraz wczesna konsultacja z lekarzem.

CZERWONE FLAGI, CZYLI O CZYM NIE WOLNO ZAPOMNIEĆ

Poniższe objawy powinny szczególnie zwrócić uwagę i skłonić do dokładniejszej oceny:

- utrzymujące się obniżenie nastroju lub drażliwość (nie tylko smutek)
- utrata zainteresowań lub przyjemności (anhedonia)
- wyraźny spadek energii i motywacji
- zaburzenia snu (bezsenność lub nadmierna senność)
- zmiany apetytu lub masy ciała
- trudności z koncentracją, pamięcią, podejmowaniem decyzji
- poczucie winy, bezwartościowości lub beznadziei
- wycofanie z relacji i aktywności
- niewyjaśnione objawy somatyczne (np. bóle, zmęczenie)
- nadużywanie alkoholu lub innych substancji
- myśli o śmierci lub samobójstwie – zawsze wymagają pilnej reakcji.

Jeśli objawy utrzymują się co najmniej 2 tygodnie i wpływają na codzienne funkcjonowanie – konieczna jest konsultacja lekarska.

CO ROBIĆ, GDY PODEJRZEWASZ U SIEBIE DEPRESJĘ?

Umów się do lekarza rodzinnego, psychiatry lub doświadczonego psychologa. Pamiętaj, że lekarz POZ może rozpocząć leczenie lub skierować Cię do specjalisty.

Powiedz wprost o swoich emocjach i trudnościach.

Opowiedz także o śnie, apetycie, energii, myślach o przyszłości.

Skorzystaj ze wsparcia bliskich.

Możesz poprosić kogoś, by poszedł z Tobą na wizytę.

Nie czekaj, aż „samo przejdzie”.

Depresja jest chorobą – wymaga leczenia tak samo jak inne schorzenia.

JAK WYGLĄDA LECZENIE?

Depresję można leczyć za pomocą leków przeciwdepresyjnych (LPD) i/lub psychoterapii. W bardzo ciężkich przypadkach, niereagujących na standardową terapię stosuje się inne metody biologiczne, takie jak: zabiegi elektrowstrząsowe, przeczaskowa stymulacja magnetyczna, donosowa esketamina czy wlewy ketaminy.

Leki przeciwdepresyjne:

- są skuteczne i bezpieczne
- nie uzależniają ani nie zmieniają osobowości
- jednak wymagają cierpliwości, gdyż pierwsze efekty pojawiają się zazwyczaj po 2–6 tygodniach
- muszą być stosowane regularnie, również po uzyskaniu poprawy stanu psychicznego
- lekarz dobiera lek indywidualnie, uwzględniając objawy, inne choroby towarzyszące i wcześniejsze leczenie.

Psychoterapia

- Najlepiej udokumentowaną metodą jest terapia poznawczo-behawioralna (CBT, *cognitive behavioral therapy*), ale skuteczne mogą być również inne rodzaje psychoterapii.
- Ważne jest, aby terapia była prowadzona przez dobrze wyszkolonego psychoterapeutę, posiadającego odpowiednie certyfikaty.
- Psychoterapia pomaga zrozumieć mechanizmy choroby, radzić sobie z emocjami, zmieniać niekorzystne wzorce myślenia i zachowania oraz zapobiegać nawrotom.
- Połączenie farmakoterapii i psychoterapii daje najlepsze efekty.

MIEJSCE LECZENIA

Podstawowa opieka zdrowotna (POZ) – dla wielu pacjentów w depresji łagodnej lub umiarkowanej.

Poradnia zdrowia psychicznego – gdy objawy są bardziej nasilone, przewlekłe lub powiązane z innymi trudnościami.

Oddział dzienny – intensywna terapia bez konieczności pozostawania na noc.

Szpital psychiatryczny – w sytuacji ciężkiej depresji, ryzyka samobójstwa, objawów psychotycznych lub niemożności samodzielnego funkcjonowania.

JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO WIZYTY U SPECJALISTY?

Dobre przygotowanie pomaga lepiej wykorzystać wizytę i szybciej rozpocząć skuteczne leczenie.

Przed wizytą warto:

- zastanowić się, jakie objawy Cię niepokoją (od kiedy trwają, jak wpływają na codzienne życie)
- zwrócić uwagę na sen, apetyt, poziom energii i nastroj
- zapisać przyjmowane leki (także suplementy) oraz ich dawki
- przypomnieć sobie wcześniejsze leczenie psychiatryczne lub psychologiczne
- przygotować informacje o chorobach przewlekłych
- zanotować pytania, które chcesz zadać lekarzowi.

Podczas wizyty:

- mów otwarcie o swoich objawach i trudnościach
- nie pomijaj informacji o używkach (np. alkoholu)
- jeśli to możliwe, rozważ przyście z bliską osobą, która może być źródłem ważnych informacji.

Im więcej rzetelnych informacji przekażesz, tym łatwiej będzie dobrać odpowiednie leczenie.

CO MOŻESZ ZROBIĆ NA CO DZIEŃ?

To, co robisz poza gabinetem lekarza, również pomaga w leczeniu:

- utrzymuj regularny rytm dobowy
- dbaj o sen – unikaj ekranów przed snem, kładź się i wstawaj o podobnych porach
- jedz regularnie i wybieraj lekkie posiłki
- wprowadzaj umiarkowaną aktywność fizyczną – nawet 10–20 minut spaceru dziennie pomaga
- ograniczaj stres i sytuacje przeciążające
- unikaj alkoholu i innych substancji psychoaktywnych
- staraj się utrzymywać kontakt z ludźmi, nawet jeśli jest to trudne.

WSPÓŁPRACA W LECZENIU (ADHERENCJA)

Tvoja postawa i współpraca z lekarzem są kluczowe dla sukcesu terapeutycznego. Aby leczenie było skuteczne:

- przyjmuj leki regularnie, o stałych porach dnia
- stosuj je dokładnie według zaleceń (dawka, sposób przyjmowania – z posiłkiem lub niezależnie od niego)
- nie zmieniaj samodzielnie dawki i nie odstawiaj leków bez konsultacji z lekarzem
- pamiętaj, że działanie leków przeciwdepresyjnych pojawia się stopniowo – zwykle po kilku tygodniach
- kontynuuj leczenie także po poprawie samopoczucia – zmniejsza to ryzyko nawrotu; czas zakończenia leczenia powinien być ustalony z lekarzem
- informuj lekarza o działaniach niepożądanych – często można je złagodzić lub zmienić leczenie
- jeśli zapomnisz dawki – nie przyjmuj podwójnej, tylko postępuj zgodnie z zaleceniami lekarza.

Regularność i cierpliwość są bardzo ważne – to one w dużej mierze decydują o skuteczności leczenia.

JAK RADZIĆ SOBIE Z DZIAŁANAMI NIEPOŻĄDANYMI LECZENIA?

Na początku leczenia mogą się pojawić działania niepożądane – zwykle są one łagodne i ustępują po kilku dniach lub tygodniach.

Co możesz zrobić:

- nie odstawiaj leku samodzielnie – większość objawów ma charakter przejściowy
- przyjmuj lek zgodnie z zaleceniami – pora dnia i sposób przyjmowania mają znaczenie
- jeśli pojawia się senność lub tzw. poranna sedacja, omów z lekarzem zmianę pory przyjmowania lub formy leku (np. preparat o innym uwalnianiu może zmniejszyć ten efekt)
- dbaj o regularny sen i unikaj alkoholu, który może nasilać działania niepożądane
- zapisuj niepokojące objawy – ułatwi to ich omówienie podczas wizyty
- skontaktuj się z lekarzem, jeśli objawy są nasilone, utrzymują się długo lub budzą niepokój.

Dobrze dobrane leczenie powinno być nie tylko skuteczne, ale także możliwe do zaakceptowania na co dzień.

CO MOŻE BYĆ SYGNAŁEM NIEWŁAŚCIWEGO LECZENIA?

Nie każde leczenie od razu przynosi oczekiwany efekt, ale niektóre objawy mogą wskazywać, że wymaga ono modyfikacji:

- brak wyraźnej poprawy po kilku tygodniach regularnego stosowania leku
- nasilenie objawów depresji lub pojawienie się nowych dolegliwości
- utrzymujące się działania niepożądane, które utrudniają codzienne funkcjonowanie
- nasilony lęk, niepokój lub bezsenność po rozpoczęciu leczenia (szczególnie jeśli dominują zamiast poprawy)
- nadmierna senność lub tzw. zamulenie w ciągu dnia (np. poranna sedacja)
- zaburzenia libido lub funkcji seksualnych, które są uciążliwe i nie ustępują
- wyraźny przyrost masy ciała lub zwiększony apetyt
- trudności w regularnym przyjmowaniu leku z powodu działań niepożądanych.

Takie objawy mogą oznaczać, że lek, jego dawka lub forma nie są optymalnie dobrane. Nie przerywaj leczenia samodzielnie – skontaktuj się z lekarzem. Często wystarczy zmiana dawki, pory przyjmowania lub preparatu, aby poprawić skuteczność i tolerancję leczenia.

JAK DŁUGO POWINNO TRWAĆ LECZENIE?

Leczenie depresji wymaga czasu – nawet jeśli poprawa pojawi się wcześniej.

- pierwsze efekty leczenia pojawiają się zwykle po 2–6 tygodniach
- po uzyskaniu poprawy leczenie należy kontynuować jeszcze przez co najmniej 6 miesięcy
- u osób z nawrotami depresji leczenie może trwać dłużej – nawet kilka lat
- zbyt wczesne odstawienie leków zwiększa ryzyko nawrotu

- psychoterapia również wymaga czasu – jej efekty narastają stopniowo, a regularność spotkań ma kluczowe znaczenie
- decyzję o zakończeniu leczenia zawsze podejmuje lekarz wspólnie z pacjentem.

Cierpliwość i regularność są kluczowe – to inwestycja w trwałą poprawę zdrowia.

FAKTY I MITY NA TEMAT DEPRESJI

MIT: Depresja to tylko gorszy nastrój i „trzeba się wziąć w garść”.

FAKT: Depresja jest chorobą, która wpływa na emocje, myślenie i ciało – wymaga leczenia.

MIT: Depresja mija sama.

FAKT: U części osób objawy mogą się utrzymywać długo lub nawracać – leczenie znacząco przyspiesza poprawę i zmniejsza ryzyko nawrotu.

MIT: Leki przeciwdepresyjne uzależniają i zmieniają osobowość.

FAKT: Leki przeciwdepresyjne nie uzależniają ani nie zmieniają osobowości – pomagają przywrócić równowagę w funkcjonowaniu mózgu.

MIT: Depresja zawsze oznacza smutek.

FAKT: Depresja może objawiać się także drażliwością, lękiem, zmęczeniem lub dolegliwościami fizycznymi.

MIT: O depresji nie powinno się mówić.

FAKT: Rozmowa i szukanie pomocy to pierwszy krok do zdrowienia.

MIT: Jeśli poczuje się lepiej, mogę odstawić leki.

FAKT: Leczenie należy kontynuować zgodnie z zaleceniami lekarza – zbyt wczesne odstawienie zwiększa ryzyko nawrotu.

WSKAZÓWKI DLA BLISKICH

- Twoje wsparcie ma ogromne znaczenie.
- Słuchaj, nie oceniaj i nie minimalizuj problemów chorego („inni mają gorzej”, „weź się w garść”).
- Pomagaj w codziennych sprawach, ale nie wyręczaj we wszystkim.
- Zachęcaj do leczenia i przypominaj o wizytach.
- Obserwuj zmiany w zachowaniu – szczególnie wycofanie, rezygnację, niepokój czy rozmowy o śmierci.
- W momentach kryzysu bądź obok. Samotność nasila objawy depresji.

KIEDY SZUKAĆ PILNEJ POMOCY?

Natychmiast skontaktuj się z lekarzem lub zadzwoń pod numer alarmowy, gdy:

- pojawiają się myśli lub plany samobójcze
- pacjent przestaje jeść, pić, nie wstaje z łóżka
- pojawiają się omamy lub urojenia
- zachowanie chorego jest niebezpieczne dla niego lub otoczenia.

Takie sytuacje są wskazaniem do pilnej konsultacji lub hospitalizacji – również wtedy, gdy pacjent nie wyraża zgody, a istnieje realne zagrożenie jego życia lub życia bądź zdrowia osób z otoczenia.

NAJWAŻNIEJSZE PRZESŁANIE

Depresja jest uleczalna.

Leczenie działa, a powrót do zdrowia jest możliwy. Droga bywa wymagająca i niekiedy wymaga czasu, ale poprawa pojawia się niemal zawsze, jeśli chory otrzyma właściwą pomoc, wsparcie i leczenie.

Pierwszy krok – porozmawiaj z lekarzem. To początek wychodzenia z choroby i odzyskiwania swojego życia.

GŁÓWNE TELEFONY ZAUFANIA (BEZPŁATNE):

- 116 123 – Kryzysowy telefon zaufania dla dorosłych (czynny całodobowo, 7 dni w tygodniu).
- 800 70 22 22 – Centrum Wsparcia dla Osób w Stanie Kryzysu Psychicznego (całodobowo).
- 22 484 88 01 – Antydepresyjny telefon zaufania Fundacji ITAKA.
- (22) 594 91 00 – Antydepresyjny telefon Forum Przeciwko Depresji (środa-czwartek 17.00–19.00).
- 116 111 – Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży (czynny całodobowo, 7 dni w tygodniu).
- 800 12 12 12 – Dziecięcy telefon zaufania Rzecznika Praw Dziecka.

KWESTIONARIUSZ PHQ-2

<p>Jak często odczuwał(a) Pani/Pan następujące problemy w ostatnich 2 tygodniach? Proszę zaznaczyć odpowiedź, która najlepiej opisuje Pani/Pana samopoczucie.</p>	Wcale	Przez kilka dni	Przez ponad połowę dni	Niemal codziennie
<p>Małe zainteresowanie albo brak przyjemności w robieniu czegokolwiek</p>	0	1	2	3
<p>Odczuwanie smutku, przygnębienia lub beznadziejności</p>	0	1	2	3

Wynik ≥ 3 punktów często wskazuje na potrzebę dalszej oceny w kierunku zaburzeń depresyjnych (np. za pomocą pełnego kwestionariusza PHQ-9).

KWESTIONARIUSZ PHQ-9

Jak często w ciągu ostatnich 2 tygodni dokuczały Pani/Panu następujące problemy? Uwaga! Należy udzielić odpowiedzi na wszystkie pytania.	Wcale	Przez kilka dni	Przez ponad połowę dni	Niemal codziennie
Niewielkie zainteresowanie lub odczuwanie przyjemności z wykonywanych czynności	0	1	2	3
Uczucie smutku, przygnębienia lub bezradności	0	1	2	3
Kłopoty z zaśnięciem lub przerywany sen, albo zbyt długi sen	0	1	2	3
Uczucie zmęczenia lub brak energii	0	1	2	3
Brak apetytu lub przejadanie się	0	1	2	3
Poczucie niezadowolenia z siebie lub uczucie, że jest się do niczego, albo że zawiodła/zawiodł Pani/Pan siebie lub rodzinę	0	1	2	3

Problem ze skupieniem się na przykład przy czytaniu gazety lub oglądaniu telewizji	0	1	2	3
Poruszanie się lub mówienie wolno, tak że inni mogliby to zauważyć? Albo wręcz przeciwnie – niemożność usiedzenia w miejscu lub podenerwowanie powodujące ruchliwość znacznie większą niż zwykle	0	1	2	3
Myśli, że lepiej byłoby umrzeć, albo chęć zrobienia sobie jakiejś krzywdy				

Wynik:

- poniżej 5 punktów oznacza brak depresji
- od 5 do 9 punktów oznacza łagodną depresję
- od 10 do 14 punktów oznacza umiarkowaną depresję
- od 15 do 19 punktów oznacza umiarkowanie ciężką depresję
- powyżej 20 punktów oznacza ciężką depresję.

W przypadku obniżonego nastroju lub depresji wskazana jest konsultacja lekarza psychiatry.

Opracowanie: dr Robert L. Spitzer, dr Janet B.W. Williams, dr Kurt Kroenke (1999 r.)

NOTATKI

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DEPRESJA – PORADNIK DLA PACJENTA I JEGO RODZINY

AUTOR

prof. dr hab. n. med. Dominika Dudek

Katedra Psychiatrii i Psychoterapii, Uniwersytet Jagielloński – Collegium Medicum w Krakowie

REDAKTOR PROWADZĄCA

Barbara Walkusz

OPRACOWANIE GRAFICZNE

Inga Król

WYDAWCA

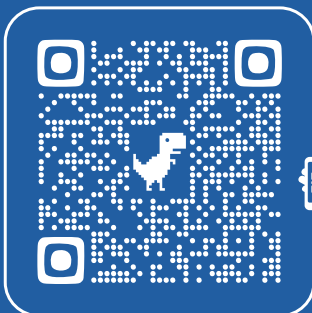
me medical education
grupa wydawnicza

Wydanie pierwsze, Warszawa 2026

© Medical Education sp. z o.o. Wszelkie prawa zastrzeżone.

STREFA PORADNIKOWA HARMONIA MENTIS

- Zasady higieny snu
- Zasady higieny cyfrowej
- Profilaktyka depresji
- Zasady dotyczące stosowania leków przeciwdepresyjnych
- Jak wspierać chorego w depresji
- Lęk – poradnik dla pacjentów
- Bezsenność – poradnik dla pacjentów

www.harmoniamentis.pl